

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 23.7.2013 г.
COM(2013) 540 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА

**Дванадесети доклад за практическата подготовка за бъдещото разширяване на
еврозоната**

**ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКАТА ЦЕНТРАЛНА БАНКА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ
И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ**

**Дванадесети доклад за практическата подготовка за бъдещото разширяване на
еврозоната**

1. ВЪВЕДЕНИЕ

След като Естония прие еврото на 1 януари 2011 г., еврозоната вече се състои от седемнадесет държави — членки на ЕС. Девет измежду останалите единадесет държави членки се очаква да приемат еврото, когато изпълнят необходимите условия. Дания и Обединеното кралство са се възползвали от специалното право да не участват и нямат задължение за приемане на еврото.

С настоящия доклад се оценяват състоянието на практическата подготовка за въвеждането на еврото в Латвия и напредъкът в подготовката на информационната кампания във връзка със смяната на валутата. Вследствие на Решението на Съвета от 9 юли 2013 г., с което се заключава, че са изпълнени необходимите условия за въвеждането на еврото, Латвия ще приеме единната валута на 1 януари 2014 г. („ден на приемане на еврото“). Валутният курс на латвийския лат спрямо еврото бе неотменимо фиксиран на 0,702804 латвийски лата за едно евро.

2. СЪСТОЯНИЕ НА ПОДГОТОВКАТА ЗА СМЯНАТА НА ВАЛУТАТА В ЛАТВИЯ

Латвия ще бъде шестата приела еврото страна от групата на държавите членки, които се присъединиха към ЕС през 2004 г. Първоначалната цел на Латвия за приемане на еврото на 1 януари 2008 г., заложена в Плана за действие за въвеждане на единната европейска валута от 1 ноември 2005 г., впоследствие бе променена. Целевата дата 1 януари 2014 г. бе определена от латвийското правителство с Постановление № 165 на Министерския съвет от 24 март 2010 г. Националният план за приемане на еврото бе одобрен от Министерския съвет на Латвия на 19 септември 2012 г., а последното му изменение бе извършено на 4 април 2013 г. Националният план за приемане на еврото бе допълнен от подробен План за действие за въвеждане на единната европейска валута в Латвия. Латвийските власти положиха задълбочени и систематични усилия през последните месеци, за да осигурят безпроблемна смяна на валутата.

2.1. Организация на смяната на валутата, адаптация на правната система и подготовка на публичния сектор

Практическата подготовка за приемането на еврото от Латвия се координира от Ръководен комитет, председателстван от главния секретар на Министерството на финансите. Ръководният комитет е под надзора на Съвета за координация по приемането на единната европейска валута. Подготвителната работа в няколко конкретни области се извършва от пет работни групи, в които участват представители на публичния и частния сектор (Работна група за държавната администрация, Работна група за паричните средства и платежните системи, Работна група за нефинансовите

предприятия и потребителите, Работна група за финансовата система и Работна група за осведомяването на обществеността и комуникациите). Работните групи се координират от отговорника по проекта за въвеждане на еврото, който се отчита пред Ръководния комитет. По подобие на съседна Естония Латвия не определи „г-жа/г-н Евро“, която/който да изпълнява функцията на единен наблюдател за цялата национална подготовка за приемането на еврото. Все пак бе създадена Служба за еврото в рамките на Министерството на финансите, която е основното звено за контакт с обществеността.

През януари 2013 г. латвийският парламент прие Закона за процедурата по въвеждането на еврото — рамков закон, с който се установяват основните принципи на смяната на валутата (напр. правилата за закръгляване при преизчисляване, периодът на едновременно обращение на старата и новата валута, процедурите по смяната на парите в брой и изтегляне на латове от обращение, правилата за преизчисляване на цените и за обявяването им в двете валути и т.н. Освен това в Закона се определя и графикът за адаптиране на нормативните актове, които трябва да бъдат изменени поради въвеждането на еврото. Законът за Банката на Латвия също бе изменен, за да се осигури съвместимост с Договора за функционирането на Европейския съюз и Устава на ЕСЦБ и ЕЦБ.

Подготовката на публичния сектор за смяната на валутата е в напреднал етап на развитие. Предвид на това, че няма определен(а) „г-жа/г-н Евро“, която/който да бъде говорител по въпросите на приемането на еврото, от особено значение е да се осигури координатор или координатори по смяната на валутата, които да бъдат на разположение по всяко време в периода около 1 януари 2014 г., за да дават бързи отговори при евентуални проблеми.

2.2. Подготовка на финансовия и банковия сектор

Латвия планира да приложи т.нар. сценарий „големият взрив“¹ и период на едновременно обращение на двете валути от две седмици.

Монетите в латове имат относително висока покупателна способност и се използват широко от гражданите за ежедневни плащания. За разлика от естонските си съседи, латвийците разчитат по-малко на електронните плащания (около 15 % не са имали банкова сметка до април 2013 г.) В обращение към 1 юни 2013 г. има 51 милиона банкноти в латове и 482 милиона монети в латове. Ще трябва да бъдат изтеглени близо 293 милиона монети в латове. Наличието едновременно на монети в латове и монети в евро ще улесни използването на монети в евро в Латвия. Но тъй като един лат има по-висока стойност от едно евро, количествата ще се увеличат поради преизчисляването. Много важно е това да бъде обяснено на гражданите в периода, предшестваш смяната на валутата, за да бъдат разсеяни страховете им от инфлация.

Тъй като Латвия не разполага със собствен монетен двор, за производството на монетите в евро бе организирана процедура за възлагане на обществена поръчка. Нужните 400 милиона латвийски монети в евро ще бъдат изсечени от Staatliche Münzen Baden-Württemberg (Щутгарт, Германия). Изображението върху националната страна на латвийските монети в евро бе избрано чрез открит конкурс на национално равнище

¹ В Латвия банкнотите и монетите в евро ще бъдат пуснати в обращение в същия ден, в който еврото стане официалната валута на страната. Този сценарий, наречен „големият взрив“, бе приложен във всички държави, присъединили се към еврозоната след 2002 г.

през 2004 г. На монетите от едно и две евро ще бъде изобразена девойка от народа, на монетите от 50, 20 и 10 евроцента — големият герб на Латвия, а на монетите от 5, 2 и 1 евроцент — малкият герб на страната. Банкнотите в евро ще бъдат взети назаем от резерва на Евросистемата. Банката на Латвия е поръчала 110 милиона банкноти в евро с различна номинална стойност.

Началото на предварителното захранване на кредитните институции с евро е планирано за 1 ноември 2013 г.; вторичното предварително захранване на големите клиенти на търговските банки ще започне на 10 декември 2013 г. Според първите прогнози при предварителното захранване и вторичното предварително захранване ще бъдат предоставени около 25 милиона банкноти в евро и 192 милиона монети в евро с различна номинална стойност. Предвид на риска времето в Латвия около деня на приемане на еврото да бъде лошо, размерите на предварителното захранване и вторичното предварително захранване следва да се планират много внимателно. На фона на нарастващия риск за сигурността бе разработен план за сигурност, в който се предвиждат мерки за повече сигурност при превода на пари в брой от специализираните предприятия по време на смяната на валутата.

50 % от монетите за предварително захранване ще бъдат осигурени като стартови комплекти за гражданите (близо 800 000 комплекта за около 816 000 домакинства) и за търговците на дребно (близо 70 000 комплекта). Планира се всеки стандартен стартов комплект за гражданите да съдържа монети на стойност 14,23 евро, а за търговците на дребно — на стойност 200 евро. Стойността на комплектите за търговците на дребно изглежда твърде висока за по-малките предприятия. Препоръчва се или да се осигурят комплекти със значително по-ниска стойност, или да се позволи на търговците на дребно да поръчат комплекти монети с по-ниска стойност, които да получат в банковите клонове следобеда в деня на приемане на еврото. Началото на продажбата на стартовите комплекти за гражданите е планирано за 10 декември 2013 г. Комплектите ще бъдат продавани в клоновете на Банката на Латвия, кредитните институции и пощенските служби. Освен това от деня на приемане на еврото ще се предлагат и специални комплекти за колекционери (общо 35 000 на брой).

Предвидени са различни мерки за намаляване на количеството латове, което трябва да бъде обменено физически, например неограничена обмяна на монети от Банката на Латвия от октомври 2013 г. и постепенно намаление на броя на банкнотите с висока номинална стойност в обращение много преди деня на приемане на еврото. Освен това от октомври 2013 г. в най-големите банки може да бъдат влагани монети без ограничение и безплатно. Търговските банки и пощенските служби ще повишат капацитета на средствата си за съхранение на пари в брой с оглед на необичайно големите количества монети и банкноти, с които ще боравят през периода на смяна на валутата.

Търговските банки ще осигуряват възможност за неограничена обмяна на пари в брой за срок от шест месеца от деня на приемане на еврото, а 302 пощенски служби — за срок от три месеца от този ден (като този срок може да бъде удължен с до три месеца). За да не се повлияе неблагоприятно на усилията за предоставяне на информация във връзка с новия валутен курс, банките и бюрата за обмяна на валута следва да бъдат задължени да използват официалния валутен курс от деня на определянето му до деня на приемане на еврото и да посочват отделно всички такси за услуги. Банката на Латвия ще обменя безсрочно и безплатно неограничени количества латове в евро.

От 1 105 терминални устройства АТМ в Латвия, 987 ще предлагат банкноти в евро от първия час на 1 януари 2014 г., докато за останалите 118 още не е гарантирано, че ще предлагат банкноти в евро преди 2 януари 2014 г. Като се има предвид ключовата роля на наличността на терминалните устройства АТМ за безпроблемното започване на смяната на парите в брой, следва да се гарантира, че всички терминални устройства АТМ са готови за работа с банкноти в евро от 1 януари 2014 г. Терминалните устройства АТМ, които не могат да бъдат подготвени навреме, следва да бъдат спрени. Тъй като търговците на дребно ще трябва да връщат ресто само в евро от деня на приемане на новата валута, следва да се обмисли възможността терминалните устройства АТМ временно да не се зареждат с банкноти с номинална стойност над 50 евро. Банките също следва да се въздържат от въвеждане на банкноти с висока номинална стойност — нито в латове, нито в евро — през седмиците преди и след смяната на валутата, тъй като наличието на банкноти с висока номинална стойност затруднява търговците на дребно да връщат ресто в евро. Съответните търговски банки и First Data Latvia вече са започнали да приспособяват терминалните устройства ПОС, за да могат веднага да преминат към използване на еврото от 1 януари 2014 г. Потребителите следва да бъдат насърчавани да използват електронни плащания по-често през първите дни след приемането на еврото. 99,3 % от терминалните устройства ПОС вече са съвместими с единната зона за плащания в евро (SEPA).

В латвийския банков сектор има 406 банкови клона, 339 от които предлагат услуги, свързани с пари в брой. Търговските банки възнамеряват да увеличат броя на служителите в клоновете, извършващи операции с пари в брой. Броячните машини и оборудването за съхранение в клоновете ще бъдат приспособени към новата валута. На клиентите на дребно ще бъдат предоставяни услуги отделно от услугите по частно банкиране, а на търговците на дребно и другите корпоративни клиенти ще бъдат предлагани услуги по събиране на пари в брой. Някои търговски банки ще удължат работното си време в края на годината. Банката на Латвия възнамерява да предлага на гражданите услуги по обмяна на пари в брой на 1 януари 2014 г., за разлика от повечето банки и пощенски служби, които няма да работят в деня на приемане на еврото. Това трябва да бъде преразгледано, за да се улесни безпроблемното започване на смяната на парите в брой и да се осигури възможност на по-малките търговци на дребно, които не са участвали във вторичното предварително захранване, да се снабдят с необходимите им банкноти и монети. Клоновете на банките и пощенските служби следва да бъдат отворени най-малко следобеда на 1 януари 2014 г.

От средата на 2013 г. ще бъде осигурено специално обучение за служителите на банките във връзка със смяната на валутата. В момента се извършват промени в информационните системи на банките; окончателните изпитвания са насрочени за края на ноември и началото на декември 2013 г. За да бъдат улеснени логистичните операции във връзка с изтеглянето на монетите в латове от обращение, предприятията за превоз на пари в брой ще бъдат снабдени със стандартни преносими контейнери за събиране, съхранение и превозване на монети. Сметките на търговските банки в Банката на Латвия ще бъдат кредитирани в деня на влагането на монетите, а евентуални корекции ще бъдат извършвани след преброяването на монетите.

За да бъде гарантирана безпроблемната смяна на валутата, снабдяването на по-малките търговци на дребно следва да бъде осигурено чрез предлагането на допълнителни комплекти монети с по-ниска стойност или чрез специални

доставки по заявка.

От юли 2013 г. до 1 януари 2014 г. от банките и бюрата за обмяна на валута следва да бъде поискано да използват официалния валутен курс за валутните си операции в евро, като фактурират евентуалните такси за услуги отделно.

От ключово значение е терминалните устройства АТМ да бъдат приведени в готовност за теглене на банкноти в евро от 1 януари 2014 г. Терминалните устройства АТМ, които поради технически причини не могат да бъдат приспособени навреме, следва да бъдат спрени. За да се избегне оставането на търговците на дребно без дребни пари за връщане поради плащането от страна на клиентите с банкноти с висока номинална стойност, терминалните устройства АТМ следва да не бъдат зареждани с банкноти с номинална стойност над 50 евро в периода на смяна на валутата, а банките следва да се въздържат да дават на клиентите си банкноти с висока номинална стойност на гишетата си.

Потребителите следва да бъдат насърчавани да използват електронни плащания по-често през първите дни след приемането на еврото.

2.3. Предотвратяване на злоупотребите и погрешното възприемане на изменението на цените от гражданите

Съгласно Закона за процедурата по въвеждането на еврото периодът на обявяване на цените в двете валути (латове и евро) ще започне три месеца преди деня на приемане на еврото, т.е. на 1 октомври 2013 г., освен ако валутният курс бъде официално определен от Съвета на Европейския съюз след тази дата, и ще продължи шест месеца след деня на приемане на еврото. С оглед на опита от предишните случаи на смяна на валутата се препоръчва да се гарантира чрез нормативни разпоредби, че обявяването на цените в двете валути ще бъде прекратено до 1 януари 2015 г. и че тази дата се съобщава ясно на гражданите, за да се възползват пълноценно от периода на двойно обявяване на цените и да научат новия им мащаб. Така за гражданите ще бъде по-лесно да свикнат изцяло с новата валута.

Подробните изисквания във връзка с обявяването на цените в двете валути са установени в Наредба № 178 от 18 май 1999 г. за процедурата за обявяване на цените на стоките и услугите, изменена на 9 май 2013 г. Освен това Центърът за защита на правата на потребителите (ЦЗПП) разработи насоки за означаването на цените през периода на обявяването им в двете валути; тези насоки бяха одобрени на 30 май 2013 г.

От януари 2013 г. цените на 120 често купувани продукти и услуги в най-популярните търговски обекти в седемте най-големи града на Латвия се наблюдават от дружество „Aptauju centrs“. Наблюдават се различни услуги, които — според опита от предишни случаи на смяна на валутата — е най-вероятно да бъдат засегнати от увеличението на цените във връзка със смяната, например фризьорски услуги, предоставяни от ресторанти и кафенета услуги и авторемонтни услуги. Резултатите от наблюдението се публикуват редовно на интернет сайта на Министерството на икономиката и на интернет сайта, посветен на приемането на еврото.

Латвийското Министерство на икономиката е подготвило кампания за почтено въвеждане на еврото. По подобие на доброволните инициативи, използвани успешно при предишни случаи на смяна на валутата, с тази кампания предприятията (например търговците на дребно, финансовите институции, интернет магазините) се призовават да

поемат ангажимент да не използват смяната на валутата за собствена печалба, да спазват свързаните със смяната разпоредби и да оказват на клиентите си необходимото съдействие. Присъединилите се към инициативата ще получат знака на кампанията за удостоверяване на участието им и ще бъдат включени в „бял списък“, който ще бъде наличен на интернет сайта, посветен на проекта за въвеждане на еврото. Поканата за участие бе оповестена на 12 юни 2013 г. Началото на кампанията е предвидено за юли 2013 г., т.е. над два месеца преди началото на периода на задължително обявяване на цените в двете валути. Латвийските власти имат за цел участието да обхване най-малко 70 % от пазара. Препоръчва се целта да бъде постигане на много по-широко участие.

Спазването на изискванията за обявяването на цените и за преизчисляването (напр. правилата за закръгляване) през периода на обявяване на цените в двете валути и прилагането на Меморандума за почтено въвеждане на еврото ще бъдат наблюдавани от ЦЗПП в сътрудничество с неправителствени организации (НПО), защитаващи правата на потребителите. 38 инспектори ще извършват интензивни проверки на търговските обекти. Горещо се препоръчва допълнително да бъде повишен броят на служителите или доброволците, които могат да извършват проверки, за да се осигури надеждно и резултатно наблюдение на цените през периода от определянето на валутния курс до края на срока за обявяване на цените в двете валути. Органите на местното управление следва да бъдат приканени да наберат доброволци във всеки град, които да спомогат за строгото наблюдение на цените. При неизпълнение на разпореденията на служителите на ЦЗПП, на нарушителя може да бъде наложена глоба в размер до 500 лата. ЦЗПП ще контролира и изпълнението на Меморандума за почтено въвеждане на еврото. Предприятията, които не прекратят откритите от ЦЗПП нарушения, които многократно нарушават правните изисквания на Меморандума и/или които използват нелоялни търговски практики, ще бъдат включени в оповестен пред обществеността „черен списък“. Дружество от „черния списък“ няма да може вече да бъде включено в „белия списък“ и ще загуби правото си да използва знака на кампанията за почтено въвеждане на еврото.

Потребителите ще могат да подават до ЦЗПП жалби във връзка с нарушения на разпоредбите за обявяването на цените чрез специална телефонна линия за жалби, чрез общата телефонна линия за информация по въпросите на еврото, чрез електронни и обикновени писма. За да се противодейства на погрешното възприемане на изменението на цените от гражданите, следва бързо да се реагира на установените нередности. Подозрителните повишения на цените, установени от инспекторите или открити по сигнал на телефонната линия на ЦЗПП, следва да бъдат разследвани по подходящ начин, а коригиращите действия следва да бъдат предприемани възможно най-бързо, за предпочитане в срок от 48 часа.

Мерките за предотвратяване на злоупотребите и погрешното възприемане на изменението на цените от гражданите следва да бъдат съществено засилени. Целите за дела на участие в кампанията за почтено въвеждане на еврото следва да бъдат възможно най-амбициозни. Броят на служителите, които могат да наблюдават обявяването на цените в двете валути и изпълнението на Меморандума за почтено въвеждане на еврото, следва да бъде допълнително увеличен чрез набиране на доброволци във всички латвийски градове. Корективните действия срещу предприятията, които не спазват изискванията във връзка с обявяването на цените и преизчисляването (напр. правилата за закръгляване) или не изпълняват Меморандума за почтено въвеждане на еврото, следва да бъдат предприемани незабавно, като целта е окончателното решение да

2.4. Подготовка за смяната на валутата в селските райони и подготовка на предприятията

Както и съседна Естония, Латвия има много ниска гъстота на населението в сравнение със средната за ЕС². В страната има 119 органа на местно управление. С оглед на навика на латвийците да плащат по-често в брой, за осигуряването на безпроблемна смяна на валутата от ключово значение е да се извърши задълбочено планиране и подготовка за процеса в селските райони. Навсякъде трябва да се създадат възможности за обмяна на латове в евро и за изтегляне на старата валута от обращение. Във връзка с това латвийските власти са разработили практически насоки за общините. Освен това бе създаден контролен списък на действията във връзка с приемането на еврото, за да бъде улеснено наблюдението на напредъка на общинско равнище. За да се гарантира, че всички органи на местното управление са действително подготвени, изпълнението на действията от контролния списък следва да се наблюдава редовно и систематично. Провеждането на редовни срещи на местните координатори по приемането на еврото би създало възможност за обмяна на опит, придобит в подготовката за въвеждането на новата валута. В отдалечените райони органите на местното управление често са единственият източник на информация освен средствата за масова информация и интернет. Затова те следва да са много добре подготвени и обучени.

Услуги по обмяна на пари в брой ще бъдат предлагани не само от търговските банки (339 клона), но и от 302 пощенски служби на Латвийските пощи от 1 януари до 31 март 2014 г. (този срок може да бъде удължен с три месеца). Покритието на селските райони от банкови клонове, (мобилни) терминални устройства АТМ извън сградите на банките и пощенски клонове се наблюдава внимателно от началото на 2013 г. При необходимост търговските банки следва да обмислят възможността за използване на мобилни обменни бюра като допълнение към съществуващите вече мобилни терминални устройства АТМ. Служителите на Латвийските пощи, преди всичко тези с пряк контакт с клиентите, следва да преминат подходящи обучения, за да могат да работят с двете валути едновременно и да предоставят необходимата информация на гражданите. Освен това ще бъде необходимо специално обучение за елементите за сигурност на банкнотите и монетите в евро и за предотвратяване на подправянето на парични знаци.

Местните филиали на потребителски организации, агенции и различни НПО следва да бъдат включени активно в подготовката с цел по-активно участие в процеса на местно равнище.

Повечето предприятия, в т.ч. веригите супермаркети, които ще играят важна роля в смяната на валутата като „реално обменно бюро“, са отложили конкретната подготовка, изискваща инвестиции в инфраструктура и персонал, до отмяната на дерогацията от Съвета на Европейския съюз. От съществено значение ще бъде в оставащото време до приемането на еврото да се осигури добрата подготовка на всички предприятия, включително и тези, които не се стараят активно до получат информация. По-конкретно, следва да бъде създадено средство за наблюдение (напр. проучвания на

² През 2011 г. Латвия имаше 33,1 жители на km² в сравнение със средната гъстота от 116,92 жители на km² в ЕС. (Източник: Евростат).

общественото мнение), за да може да се определя степента на подготвеност на малките и средните предприятия (МСП).

Подготовката на органите на местното управление за приемането на еврото следва да бъде направлявана и редовно наблюдавана, за да се гарантира извършването на всички необходими промени. Служителите на Латвийските пощи следва да бъдат подходящо обучени за новите си функции във връзка със смяната на валутата. Местните филиали на потребителски организации, агенции и различни НПО биха спомогнали за по-активно участие в процеса на местно равнище. Подготовката на предприятията следва да започне с пълна сила и да бъде подпомогната и наблюдавана от компетентните органи. Специално внимание следва да се обърне на малките и средните предприятия.

2.5. Информирание във връзка с еврото

Общата цел на информационната кампания във връзка с приемането на еврото е да се гарантира, че най-малко 90 % от населението на Латвия³ е достатъчно осведомено за въздействието и практическите промени, свързани със смяната на лата с еврото, и да се повиши обществената подкрепа за въвеждането на еврото, така че мнозинството жители на страната да бъдат положително настроени към новата валута към датата на приемането ѝ. Резултатите ще бъдат измерени през декември 2013 г. Особено важно е Латвия да обърне специално внимание на жителите, които е по-трудно да бъдат достигнати чрез средствата за масова информация, в т.ч. живеещите в отдалечени райони и уязвимите групи, като се отчита езиковото разнообразие на населението. Европейската комисия отбелязва съществения напредък по информационните въпроси, постигнат през първата половина на 2013 г., и приветства уверенията на Латвия, че ще отдели специално внимание на информационните потребности на уязвимите групи.

Предвид на факта, че по-голямата част от информационните кампании още не е достигнала целевите групи, все още не може да бъде оценено въздействието им. Все пак резултатите от проучванията на общественото мнение (в т.ч. експресно проучване на Евробарометър — Flash EB 377) показват, че положителните нагласи спрямо еврото все още са сравнително ниски и има ясно изразен страх от злоупотреби и загуба на покупателна способност. С помощта на проучванията на общественото мнение се измерва успехът на информационната кампания във връзка със смяната на валутата и се определя дали е необходима промяна на информационните средства или дейности.

Латвийските власти следва да активизират усилията си, за да осигурят на всички жители на страната цялата необходима информация и да постигнат възможно най-високата подкрепа за въвеждането на еврото.

От основно значение за всички информационни дейности е Министерството на финансите да осигури напълно прозрачни и недискриминационни процедури за възлагане на обществени поръчки, които да бъдат приключени навреме съгласно Закона за обществените поръчки на Република Латвия.

Европейската комисия възнамерява да подкрепи в рамките на споразумение за партньорство изпълнението на информационните планове, както чрез нефинансова

³ Както е посочено в Споразумението за отпускане на безвъзмездна помощ ECFIN – 105-2013 „Информационни дейности, свързани с приемането на еврото в Латвия“, сключено между Европейската комисия и латвийското Министерство на финансите на 30 април 2013 г.

помощ, така и чрез споразумение за отпускане на безвъзмездни средства в размер до 50 % от приемливите разходи за съвместно договорените дейности/категории, например заплати на експерти по информационни дейности, кампании в средствата за масова информация, проучвания на общественото мнение, семинари и обучения и информационни материали за всички домакинства.

Европейската централна банка допринася за латвийската информационна кампания по въпросите на еврото, като организира изложба и други обществени мероприятия, осигурява публикации и предоставя подкрепа за кампанията в средствата за масова информация.

Основен източник на информация за гражданите е един утвърден интернет сайт, действащ още от декември 2008 г. и посветен на приемането на еврото (www.eiro.lv). Актуална информация за подготовката по приемането на еврото има и на интернет сайта на Министерството на финансите: (<http://www.fm.gov.lv/en/>) and Bank of Latvia (<http://www.bank.lv/eng/main/euro/>).

3. ОБЩЕСТВЕННОТО МНЕНИЕ В НАСКОРО ПРИСЪЕДИНИЛИТЕ СЕ ДЪРЖАВИ ЧЛЕНКИ

От 2004 г. насам Европейската комисия възлага на Евробарометър провеждането на проучвания в държавите, които са се присъединили към ЕС през 2004 г. и 2007 г. и още не са приели еврото, за да изследва отношението на гражданите към въвеждането на еврото и знанията им за него. Проучването „NMS-7“⁴ (експресно проучване на Евробарометър — Flash EB 377 за 7 нови държави членки) от пролетта на 2013 г. е шестнадесетото от този вид. То беше проведено през април 2013 г.

За целите на настоящия доклад резултатите от последното проучване на Евробарометър бяха сравнени с резултатите от предишното експресно проучване на Евробарометър — Flash EB 349 (април 2012 г.).

3.1. Подкрепа за приемането на еврото / очаквани последствия

С последното проучване се потвърждават резултатите от предишните вълни на присъединяване, като се наблюдава тенденция на постепенен спад на подкрепата за въвеждането на еврото в наскоро присъединилите се държави членки, които още не са приели единната валута (наричани по-долу „7-те нови държави членки“). Повечето от участниците в проучването в 7-те нови държави членки са против въвеждането на еврото в тяхната страна: 51 % (+2 процентни пункта) са против, а 45 % (-2 процентни пункта) го подкрепят. Резултатите за Латвия следват общата тенденция: 55 % (+2 процентни пункта) са против, а 42% (-4 процентни пункта) подкрепят въвеждането на еврото.

От гледна точка на очакваните последствия от въвеждането на еврото 45 % от участниците в проучването (-4 процентни пункта) смятат, че сегашните държави

⁴ Проучване на Евробарометър, посветено на този въпрос, предоставя резултати за новите държави членки, които още не са приели еврото. Последното проучване обхваща Полша, Чешката република, Унгария, България, Румъния, Латвия и Литва. Кипър, Малта, Словения, Словакия и Естония вече не са включени, понеже са се присъединили към еврозоната. Бяха анкетирани общо около 7014 граждани, подбрани на случаен принцип.

членки от еврозоната имат преимущества, но 54 % от тях (+3 процентни пункта) очакват отрицателни последици за собствените си страни. Все пак 40 % (-3 процентни пункта) очакват положителни последици.

В личен план 50 % от участниците в проучването (-1 процентен пункт) в 7-те нови държави членки очакват положителни последици от въвеждането на еврото. В Латвия тенденцията е по-отрицателна: 42 % (-3 процентни пункта) очакват положителни последици, а 48 % (+4 процентни пункта) — отрицателни.

Имаше два въпроса за възможните последици по отношение на цените. В отговор на въпрос за общите възможни последици 67 % (-5 процентни пункта) заявяват, че очакват повишение на цените. Все пак нараства дялът на участниците в проучването, които очакват цените да останат стабилни при въвеждането на еврото — 22 % (+13 процентни пункта). В Латвия 75 % от участниците в проучването (+2 процентни пункта) очакват значително повишение на цените, но дялът на участниците, които очакват ценова стабилност, също нараства до 17 % (+8 процентни пункта).

Запитани относно злоупотребите при определянето на цените, 74 % (без промяна) от гражданите на 7-те нови държави членки заявяват, че имат такива опасения, докато 24 % от тях твърдят, че не се опасяват от това.

Опасенията на латвийските граждани са най-високи с дял от 81 % (-2 процентни пункта).

Запитани дали въвеждането на еврото би означавало загуба на контрол върху икономическата политика, 45 % (+2 процентни пункта) от участниците в проучването в 7-те нови държави членки отговарят с „да“, а 49 % (-2 процентни пункта) — с „не“. На фона на тази тенденция мнозинството латвийци (63 %, +6 процентни пункта) възприемат въвеждането на еврото като загуба на контрол върху икономическата политика.

3.2. Осведоменост по отношение на еврото

В Латвия обществеността е добре осведомена за възможното въвеждане на еврото (80 % очакват това да стане до 2014 г.) В 7-те нови държави членки дялът на гражданите с усещане за осведоменост относно еврото слабо нараства до 41 % (+2 процентни пункта). В това отношение Латвия е с най-добри резултати — 50 % от гражданите се чувстват осведомени (+11 процентни пункта). Все пак 48 % (-12 процентни пункта) все още смятат, че не са добре осведомени.

На въпрос към гражданите на 7-те нови държави членки за институциите в страната си, в които имат най-високо доверие, резултатите за Латвия съответстват на общата тенденция най-много хора да имат доверие в националната банка — 66 % (+1 процентен пункт), следвана от администрация по бюджетните приходи с 62 % (+9 процентни пункта). Дялът на гражданите с доверие в институциите на ЕС, макар и все още висок, спада до 60 % (-7 процентни пункта).

На въпрос за най-важните елементи на една информационна кампания във връзка с приемането на еврото, за 90 % от латвийските граждани (+3 процентни пункта) това е обявяването на цените в двете валути в магазините, за 86 % (+5 процентни пункта) —

посочването на паричните суми в двете валути в сметките, за 77 % (+2 процентни пункта) — посочването на паричните суми в двете валути във фишовете за заплати.

За 69 % (-1 процентен пункт) от латвийските участници в проучването стойността на 1 евро (т.е. валутният курс) е важен въпрос.

Тези резултати ясно показват необходимостта информационната кампания да се съсредоточи върху предоставянето на сведения за практическите аспекти на приемането на еврото в Латвия, да се гарантира обявяването на цените в двете валути и да се наблюдава ценообразуването по време на процеса, тъй като с това са свързани основните опасения на гражданите. Страховете и скептицизмът на гражданите следва да бъдат преодолен чрез подходяща информация за еврото и приемането му.

Латвийските власти следва да вземат предвид резултатите от проучванията на общественото мнение и евентуално да съобразят с тях темите и основните послания на информационната кампания. За да установят от какви сведения има нужда и да разберат как представителите на МСП преценяват развитието на подготовката за приемане на еврото, латвийските власти следва да извършат специално проучване сред МСП по въпроса за практическата подготовка. Това проучване следва да бъде проведено своевременно, за да може резултатите от него да бъдат отразени в общата информационна кампания.

4. ОБЩИ ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПОГЛЕД НАПРЕД

Като цяло, практическата подготовка в Латвия е задоволителна. Въпреки това Комисията е установила няколко области, в които са необходими още усилия. По-специално, на латвийските власти се препоръчва да увеличат допълнително броя на служителите, които да наблюдават обявяването на цените в двете валути и изпълнението на Меморандума за почтено въвеждане на еврото. Корективните действия срещу предприятията, които не спазват изискванията във връзка с обявяването на цените и преизчисляването (напр. правилата за закръгляване) или не изпълняват Меморандума за почтено въвеждане на еврото, следва да бъдат предприемани много бързо, като целта е окончателното решение да се взема в срок от 48 часа. Всички терминални устройства АТМ следва да предлагат евро на 1 януари 2014 г.

Европейската комисия ще направи нова оценка на практическата подготовка на Латвия за въвеждане на еврото, включително на реакцията на Латвия спрямо препоръките, изложени в настоящия доклад, както и на резултатите от текущата информационна кампания. Констатациите на Комисията ще бъдат публикувани в нов доклад (Тринадесети доклад за практическата подготовка за бъдещото разширяване на еврозоната) преди края на настоящата година.